

پازان : ساوه نین خرقان بخشی نین بندا میرکنندیندن
بیرینجی درجه لی عدلیه وکیلی - علی کمالی

✧ درگزین لی ملا احمد ✧

██

درگزین همدان شه هری نین بخشیریندن بیرری دیر، بوبخشین مرکزی ده
درگزین آدلی بیرکنندیر. درگزین قوزئیدن ساوه نین خرقان بخشی نین
داغلارینا، گون چیخاندان ساوه نین مزلقان جلگه سینه، گون باتاندان
آکباتانین (آق باتانین - همدانین) کبوتر آهنگ بخشینه، گونئیدن
همدانین پیشخور منطقه سینه محدود دور.
یپی دیر کی، درگزینین وصفینی ائله درگزین بخشینده کهاردکندلی
وبوندان قابق تانینمیش "فانی" شاعر دیلی ایله اوخویاق :
فضای درجزین از خرمی چون باغ رضوانش
زنزهد میتوان خواندن عروس ملک ایرانش
گوارا آبهای او، چو رودآب و چه کاریزش
موافق دان هوای او، چو فروردین، چو آبانش
مسطح ملک او هموارتر از سینه، خوبان
براطرافش مسلسل کوههای او چو زلفانش
بهر سمتش بود رودی، بسان کوثر و زمزم
که مسقط کوه همدان است و منبع کوه خرقانش
"برادرلر" دوکوه بس سطر افتاده در شرقش
بغربش کوه "تخت" و درپیش کوه "خما یگان" ش
شمالش "شربولاغی" در بهاران کوه سرتاسر
چمن بیاهی و گل بینی طبیعی در گلستانش
به تابستان برای "مادها" بوده است پایتخت
همانا ملک "عین آباد" و آن خرم کهستانش
به کوه "پیله چین" ماری است، مشهور است "قیرخ قویروخ"
سرش در زیر سنگ و چند دمی اندر بیابانش
به سمت غرب "تخت" افتاده یک چاه زیارتگاه
غریب الشكل و شرقش چشمه ای چون آب حیوانش

سرآب "همه‌کس" "چاه سنق" رود "قراچای" نش
 دیگر در "قلعه جق" غاری است سنگی زمه‌دسا سا
 دهاتی یک بیک پر میوه همچون باغ فردوش
 چپالی سرسر پرآب، همچون کوه شمرانش
 اگر از نسج "شال و سمق و حکان" خیر یابد
 زشمرش آستین بدریده بیابی شال شروانش
 گر از گل‌های "فرش" ش بلیلی سوی اراک آرد
 رخ از عجلت سیاه و سرخ سازد فرش فرهانش
 دو "آب معدن" ش درمان بهر دردی بهر زخمی
 یکی نزد "رزن" وان دیگری جنب "بکندهان" ش
 معادن از "گج" و "زرنیخ" و "سرب" و "مس" بود ظاهر
 هم از کوه "برادر لر" هم از کوه "خرقان" ش
 به ملکش سردسیری، گرمسیری با هم افتاده
 که فشلاقش، خوش آباد "است وییلاق است حکانش
 گر از سیب "شوند" و آب جان بخشش بیاد آرد
 زشرم از آبروی خود فتد سیب سپاهانش
 دهانش جمله بانزهدت ولی زان جمله زیباتر
 "شوند" و "مین آباد" و "سمق" و دیگر "خمایگان" ش
 دهی بی مثل و مانند است ملک "فامنین" الحق
 هم از جالیز شیرین و هم از تریاک تلخانش
 "نییر" با "فارسجین" و "درجزین" و "قروه" و "سوزن" نش
 "نوار" و "اصله" و "کاج" و "رزن" و "سیراب و سا ما
 بیا بزئپه کاهارد" بنگر بیشه و رودش
 بسان کهکشان پرنور می بینی نمایانش
 "شوند درجزین" آی و نگر از عالم و عامی
 سراسر جدی و باهوش و فعالند مردانش
 زنان باکمال و عفتش را مدح چون گویم؟
 بهشت است این زمین با این زنان همچو حورا نش
 لباس ذلت از تن کنند آنگاه خواهی دید
 سپهر است این مجال و این زنان چون ماه تابا نش
 عزاداری که در این ملک بینی نیست مانندش
 زمین و آسمان گرید زلحن تعزیت خوانش

گروهی خرقه پوشانند در "عصان" و "رازین"ش
که کوس فقر فخری میزنند اصحاب عرفانش
"اگر آن ترک رازینی بدست آرد دل ما را"
به حسن صورتش بخشم "ولو جرد" و "کمندان"ش

چوخ تذکره لر و تاریخ کتابلاری درگزین شاعر و عالم لری نین آدلار
ایله زینت تاپیب و بواولکه دن قالخان تورک بویوک - بویوک شخصیتلر
عزیز ایرانین سیاست عالمینده ده آدلاری جاودانه قالیبدر: شایق ،
فانی، داور، احمد، کوثر، و طالب تخلصلو تورک شاعرلر درگزیندن هاوا -
لانیبیلار درگزینلی سید احمد تفرشی (کوثر) دن آشاغادا گلن اوچ بیت
اونون تورکی شعرینده قدرت و تسلطینی گؤسته ریر:
او مد بسمله، ابروی یاره آندا ولسون * اوباء بسمله، خال نگاره آندا ولسون
اونون ووالقلم، اعنی دهان و بینسی یار

او والقمر، قمر شام تاره آند اولسون
نگارنقدر و انین، نثار اقدەر "کوثر" * اوجیب یارده کی والنهاره آندا ولسون
درگزین اهالی سی نین دیلی چیلخا تورکی دیر، اورانین شاعرلری
تورک ادبیاتینا چوخ یاردیملر اقدیبیلر. درگزینده خرقانین کولونگون
چاییندا کبوتر آهنگده و بهارده چوخ شاعرلر واردیلار، کی هله لیک
اونلارین آدلاری تورک دونیا سیندا افشیدیلمه ییب دیر، نهجه کی، بوگونه
دن "کولونگون چاشی" لی میرزا محمد علی "مداح" و "کردآبادلی" میرزا مهدی
و طالب کیمین بویوک شاعرلرین ده آدلارین افشیمه میشدیک بورادا -
"طالب" دن بیرقصیده نی ملاحظه بویورون :

یا علی ای سبب و باعث نه عرش وزمین * ای آموزو دین رسول عربه حصن حصین
ای شه کون و مکان قاسم جنات نعیم * سالک نهج هدا، مالک دین، جبل متین
خلق اولوب، ما خلق الله سنین نورون ایله
کن بویورسن فیکون شانینسه شاهد یاسین
سنه یاسین دقمرم غیر سنن والزیتون
ولی زیتونده ملحقدی به نور و الطیبین
سوره حمده باخیب حمد و ثنا فی اقدهرم
انت رحمان رحیم، مالک هم یوم الیدین
حاشا لله سنه ایاک و نعید اولماز
نستعین هامی بی یاور، چون یار و معین

سنه همتا يوخودو، بنت محمد زهرا
 اولماسايدى، كيم اولوردوسنه اولسون زوجين
 بلى تقدير خداير، سنه همتا ياراديب
 سن تك آتا، ائله مادر، اولاسيزدن حسنين
 آلتى مين شصت و شصت آيه سنين شانين ايچون
 احمده نازل اولوب ليك سن اصل ميسين
 سنيدين فاره گنده نده عمين اولغو احمد
 خوابگاهينده ياتيب اولدون اونا جاي نشين
 شب معراجده پيغمبر والا نسبين
 زهگزاريني كسيب سالدى دهانينده نكين
 سنه خالق دقيه بيلمم ولى آيرى دگيلن
 مين خالق دگيلن، خالق س سن عيسين
 نار نمروده دى كيم سؤيله دى بردا وسلام؟
 بلى ابراهيمه سن نارى گلستان ائله دين
 وورماسايدين سن اگر عمره قيلينج خندقده
 " احدى حشره كيمين سجده يه قويمار دى جبين "
 او قيلينج ظلمتى يئردن گؤتوروب دينى آچيب
 دين اسلامى رواج ائله دى با صدق يقين
 او قيلينج افضل اولوب جمله عبادات دو كون
 او قيلينج شصتينه خلاق ائله دى صد تحسين
 هاردا قالدى او قيلينج كرببلا دشتينده
 او زمانىكى حسين سؤيله دى هل من و معين
 آه او دم آرواد- اوشاق، خيمه يانان وقتينده
 هره بير سمتى توتوب سؤيله ديلر وا ابوين
 دقدى زينب عمر سعده ائوين حق بيخسين
 عرب ايچره اولو غيرت بونه عار و بونه دين؟
 باخيران قارداشيمي تشنه شهيد ايله لر
 بونه مذهب دى، نه ملت دى، نه دين و آئين؟
 بسدى "طالب" سؤزو طول ائتمه دوشر سؤزده غلط
 مختصر سؤز اولو مجلسده شكردن شيرين
 گلن مقاله لرده وعزيز وارليقدان بو بؤيوك شاعر لرين بير- بير

شرح حال لارین یا زاجا غیق ، ایندی درگزینلی ملا احمدی تانیاق :
 تخمینا آلتتمیش بئش ایل بوندان قاباق درگزین کندینده وفات
 ائدهن ملا احمد حبیب اوغلو دور، دئیله ن لره گوره او درگزین عربلی
 طایفاسیندان دیر. ملا احمد اورتا بویلو و اینجه ایتمیش و درگزینده باغی
 و اقوی و اریتمیش ملا احمد دن فقط "ملا خدیجه" آدیندا بیر قیز قالتمیش و
 درگزینده مکتب خاناسی و ارایتمیش او دا آتاسی کیمی شاعر ایتمیش .
 ملا احمد - قمری، دخیل و صراف هدینده بویوک بیر مذهبی شاعر دیر،
 ملا احمد دن چوخلو قصیده و پیش واقعه و پیشخوان و تعزیه مجلسری باقی
 قالیدیر .

ملا احمدین آدلیم تعزیه مجلس لری بونلاردان عبارت دیر :
 قانیای فرنگی - امام موسی کاظم (ع) - امام حسن (ع) - امام رضا (ع)
 مختار - حضرت معصومه (ع) - مسلم - عاشورا و هب - عابس - وفات حضرت
 سکینه - وفات حضرت زینب (ع) - شهادت حضرت امیرمؤمنان (ع) ه حضرت
 علی اکبر - حضرت قاسم - شمعون - غصب خلافت - مرهب - ابراهیم خلیل
 الله - طفلان مسلم - طفلان زینب - حضرت فاطمه صغری - حضرت امام
 زین العابدین (ع) - حجة الوداع - حضرت عباسین سو گتیرمگی - شهادت
 حضرت ابوالفضل (ع) - بریر همدانی - زکریا - عبدالله عقیف - پسر
 فروختن - عالم ذر - جنگ ووبرادر - مالک اشتر - ضرغام - فتاح
 درویش بیابانی - خبر شهادت جناب مسلم - و رحلت حضرت رسول (ص) .
 ملا احمدین تخلصی " احمد " دیر و اونون تعزیه مجلسری ، همدان ،
 ساوه ، قزوین ، اراک ، تفرش ، ملایر ، و اورتا ایرانین تورک تعزیه خوان -
 لاری وسیله سی ایله اوخونور .

بورادا " فرات و رود ارس " آدلی بیر پیشواقعه سی جالب دیر :

فرات و رود ارس

ای غافل روزگار بسدیر بو هوس * کوچ ایله دی کاروان گلیربانگ جرس
 سن طاغی و من یاغی و غفلت باقی * معشوق جمالینه یانان کیم دیر بس ؟
 گر خواهشین اولسا عاشق یاری گورن * معلومون اول کیمدی کس و کیم ناکس
 یان آتش عشقه تا خلیل الله اولان * گل وادی ایمنه به امید قبس
 گفت کرب و بلا به گورکی ، اکبر له حسین * گلزار عشقه سالیبلار نهجه سس ؟
 صورتده پیمبر و شجاعتده علمی * کیم بئیله گوروب داغ جوان نورس ؟

بقل باغلادیلار قتل امیر عربه * شمرو عمر سعد و سنان ابن انس
 سؤیلردی! ودم شه، کی ازل نمرودی قصاب صفت سو فرمنیم باشیمی کس
 القصه حیا ائیلمه دی شمر شیر * اول سینه، بی کینه چا پدیردی فرس
 دوشدویغره ذوالجناحدن مرش عظیم * دگدی اوغریبه تیروپیکان از بس
 صندوق ملومه دگدی گور شمرا یاغی * شهبازی شکار ائیلدی گویا کرکس
 گور آب فرات و فرمیری اصغره سو * آخ کرب و بلا ساری ایا رود ارس
 "احمد" بوعزا گلشنینه شیوه ن سال * تا واردی بودونیا ده سنه نیم نفس
 درگزین قوجالاری بویوردولارکی، ملا احمد آشاغادا گلن "یا حسین"
 عنوانینده پیش واقعه نین دئمگین باشلاییب و بومصر اعی: "بولبول گشنه
 بو گلشنه سالدی نوا و شین" دئیندن صونرا آیری مصر اعلار نظرینه
 کلمه ییب و بوجهتدن چوخلو ناراحت ایمیش کی، بیر گئجه یو خودا ایکینجی
 مصرع: "گول پرده دن چیخیب دئدی: فریاد یا حسین" اونا الهام اولوب
 صونرا پیش واقعه نین تامام ائتمه کینه توفیق حاصل اولوب دور.

✧ یا حسین ✧

بولبول کینه بو گلشنه سالدی نوا و شین
 گول پرده دن چیخیب دئدی: فریاد یا حسین
 پئرلرده چشمه لر هامی آلقانه دؤندولر
 گئی لرده قاره گئیدی بوداغ ایله نیرین
 گلشنده گول لر آغلادی گول خنده توتدولار
 دوزخده مالک آغلادی جنننه حورالعین
 شاه نجف نجفده، محمد مدینه ده
 زهرا حسینه آغلادی ای نور هردو عین
 زینب باش آچدی، سؤیله دی قارداشلاریم هارای
 کرب بلا ده اولدو مقابل چو محشرین
 لشکر قورولدو دوگدوله طبل و نقاره لر
 شمشیرلر چکیلدی او صحرا ده بین - بین
 باشلار کسیلدی، اورتادا قانلار تئوکولدو چوخ
 اما کی بیر جوانه کباب اولدو عالمین
 اول نوجوان کیمیدی کی، یان دیردی عالمی ؟
 طوی گورمه میشدی یعنی علی اکبر حسین

یفرده گوره‌نده نعشینی قان ایچره آناسی
 سلندی ای طویوندا گئیهن قاره والدین
 یاغشی طوی ایلدیم سنه‌ای نامرادی اوغول
 ای مصطفی شبیهی عزیز شه حنین
 "احمد" بودرد و محنتین انتہاسی یوخ
 گئچدی چوراس سروردین برسر سنین

ملا احمدین آل عبایه درین عقیده و علاقه‌سی و ارایمیش و بوناگوره
 ائله نیسگیلی مصیبت‌شعرلری اونلارین شانینده سویله پییدیر کی،
 درگزینده بیر روحانی عالم دئمیشدیرکی ملا احمدین شعرلرین اوخویان
 دا یاغشی سه احتیاج یوخدور. نشفه کی، ملا احمدین شعرلرین اوخویاندا
 هر نه‌قدەر مجلسده حال اولماسین، اونون درین معنالی بللی اولوب
 و افشیده‌لره لذت و شرفه‌جک .

آشاغادا گلن شعرده حضرت زینب علیها سلامین حالاتین قارداشی
 حضرت امام حسین (ع) شهید اولاندان صونرا یوکسک درجه‌ده توصیف ائدی
 ملا احمدین سؤزلری زنجیرکیمی بیر- بیرینه باغلیدیر، ائله کی،
 اونون شعرلری آیری بیاضلارا یا جنگ‌لره یا آیری شاعرلرین سؤزلری
 اونون جنگ‌لرینه سهوا گیره‌نده چوخ راحت بیر- بیریندن آیریللا بیلر.
 "سپهدار بلا" آدلی شعرینده کی، اوندان نشفه مصراع سچیلیب
 و بورادا کلیدیر، بو خصوصیت‌گوزه چاره‌بیر.

✽ سپهدار بلا ✽

ای سپهدار بلا، بو تن عریان ایلن ✽ بی خبر یا تماگینان زخم‌فراوان ایلن
 آچ گوزون بیر نظر ائت ای باجین اولسون قارداش
 گوز آچیب، چشمه زمزم‌بدنین قان ایلن
 قانلی یاره‌لرین قانینی پاک ائله‌مدین
 کسینده بوغازین غنجر بران ایلن
 سن مگر نور دوچشمان پیمیر دگیلن
 پس نهدن حرمتین ائتمه زله‌دل و جان ایلن
 دور بیزی شام غریبانه روان ائتمک ایچون
 قسمت خیل یتیمان و اسیران ایلن
 گلشن کربلا اولدو سنه سر منزل
 منه منزل اولونوب شامده ویران ایلن

ملا احمدین تمزیه مجلسلری اقله خلقین الینده و دیلینده و بیخیننده داغلیب دیر کی، ایندیکی شرایط ده قرنلر بو یو آرادان گفتمه یه جک . اما اقله بو علت اونون اثرلرینه بهر بو یوک خطر ما ییلیر، نجه آیری بو یوک تلیم خان کیمی شاعرلرینده اوز عصرلرینده شعرلری بو شهرت و داغین قلیخدا ایتمیش کی، بیزیم مهدیمیزه چا تا نا جان اونلاردان چوغلاری آرادان گفدیبلر .

ملا احمد شعرلرین آقای حاج حسن یوسفی و آیریلاری توپلاما قدا دیرلار . انشاء الله تفرلیکده بو بو یوک شاعرین دیوانی قمری و دخیل و صراف دیوانلاری یانیندا مزیز آذربایجان و دونیا تورک لری نین کتابخانا - لاریندا گورونه جک دیر .

بو شاعر حضرت زینب علیها سلاما چوخ احترام قائلدیر و اونون حال - نینا راجع چوخ یان قلی سوزلر د قیب دیر :

شب یلدا کیمی چکمیش قراسین باشینه زینب
و فرر سیلابه ایکی عالمی گوز یا شینه زینب
آلارلار کولونو هر بیاجی نین گر اولسه قارداشی
تصلا سین و فرن یوخ آغلیا قارداشمه زینب
فلک پوزدو تفاقین الدن آلدی یخددی قارداشین
مگر سالمیش قرانی باشینه اوز باشینه زینب
خرابه منزل ایچره نه چراغ و فرش و نه اوضاع
آپا رسین التجاسین هانسی غم فراشین زینب
اولونجه دردین اظهار اقمه دی هچ تا پمادی درمان
مگر کی، دردینی یار سین لحدده داشینه زینب
قضا هر نه یا زیب باشه گرهک گورمک ، گرهک چکمک
غموش اول " احمد " آخر نشیله سین نقاشینه زینب

درگزین و خرقان و مزلقان و همدان و ساوه نین تورک شاعرلری او وسعت و عظمتده اثرلر خلق اقدیبلر کی، اونلارین شعرلرین توپلاییب یا یما قینا ایرانین جمهوری اسلامی حکومتی نین یار دیملارینا و آذربایجانین تورک اوغوللاری نین همت لرینه احتیاج و اریمیز دیر . چونکی بو بو یوک ایشین انجامینا بیری نجه شخصین امکاناتی کافی اولایلمز بونا گوره ده بیز اوز عزیز قارداشلاریمیزدان بوباره ده استعداد اقدیب و کومک ایستهریک ، البته ایندی یه قدهر عزیز وار لیق مجله سی نین یار دیم -

لاریندان چوخلو بهره‌آلیب و اونون مدیر و تمریریه هیئت یندن تشکر اقدیریک .

آد آپارلمیش منطقه لرده هله لیک چوخ آدسیز و تانینما میس شاعر لر واردیر کی ، چیدرلی "محمدحسن" اونلاردان صایبلا بیله ر، بقول معروف هر دم ازاین باغ بری می رسد * تازه تر از تازه تری می رسد " .
ملا احمدین شعرلری عین خالدا کی، مذهبی مضمونلارا حاوی دیر، اما فلک دن ، ظلمدن ، کینه دن ، اشراردان و ابراردان دا اونون شعرلرینده یاد اولونوبدور، نغجه کی، حضرت مسلمین شهادت عبرین و ثره نده امام حسین (ع) قولوجه بقله بویوروبدور:

سینی
قویدو فلک زمانه ده ظلمون بنا سینی * دولدوردو محنت ایله جهاسین فنا
دونیاده خوش گشچیردی گونون اهل کینه نین

ابراهه قسمت ائیلهدی جور و جفا سسینی
اقتدی همیشه یاغشی لارا ظلم بی حساب

سالدی بلا و درده هدا رهنماسسینی
بیگانه لرله دایم اولوب یارو مهربان

یاندیردی نار هجره ولا آشنا سسینی
حضرت رسولون وفات تعزیه سینده ملا احمد او حضرتین دیلیجه بونوع
مناجات اقله یبیدیر :

ای مصدرا جلالیه عالمها می مشتق * ماشاء و ماکان سنن خالق بر حقی
ای محیی اموات و ممیت همه اعیاء * وای جاری افدهن عالم دریا لره زور
ای گلشن افدهن آتش نمرودی خلیله * وای آذینه مفتوح اولان ابواب مطلق
دوشموش با شیماشوق ملاقات جمالین * احضار اقله تاجان اولاجا نانیه ملحق
یارب بحق حرمت اعیاب محمد * دو تماگنه امت بیچار فن مطلق
اقله کی، حضرت امام حسین (ع) مظلوم شهید اولوبدور - امام حسن (ع)
باره سینده ده تاریخ چوخلو ظلم روا بیلیبیدیر. ملا احمد حضرت امام
حسن (ع) قولونجا اونون شهادت تعزیه سینده اسلام قوشونو او حضرتین
باشیندان داغیلما قین صلح دلیل لریندن بیری بیلیب و سویله یبیدیر:

ای خدا عفوگناهان سرجانان اقله * طالبم وصله اموزون وصلیه مهمان اقله
مهربان فلک اتمیش منی چون زهره قوناق

کیم قوناقه بقله احسان افده را احسان اقله؟
نخبله بیم لشکرا سلام با شیمدان داغیلیب * ورنه کر عالمی طوفانه و فرم قان اقله

غلامحسین بسکیدی

منه تلیم خان دیرلر

ساده خلقی نین بو دیک شاعری تلیم خانین ادبی ارزشی مضبوط و قلا تقییب توپلا یا
و دیوانی چاپا حاضر لایق ساده نین خرقان حالنن بند امیر کنن دن بیخچی رجلی عدلیه و کسلی آغای
علی کمالی شاعرین تازه جبهه اله ادیکسی برکوزهل کرالمیسینی منه او خودد و منی حیران ایلر دی
بودور منی بو کوزهل شعری ذوق « وارلیق مجده سنین واسطه سیله حرمتلی او خوب لارا چادر یا
ایستیمیرم . بو نیز بودا تلیم خان نین نوز قدرتی :

ریزه حال لایق کس بر بلرینه شان دیرلر یا قوت احمد بلرین لعل بختان دیرلر
قاشلارین تک یازما ز فزوکون محبت اولما ز سر سن هر کیمه شوید سن دره جو اینا جان دیرلر
سنین کیمی خال و خده سرو چالیش ایشک شده دیسلر وار دی شنبده البتیا لان دیرلر
قلندرم کیریم شالا منی عشق یولونا جالا ز کیمینه یا احمد لالا یاد ادرغان دیرلر
هر کوزده ن خیر اندر یادین شوید سن عدل دین گل اظهار ایشکیلر آیین منه تلیم خان دیرلر
آرزو نوز بود که آغای کمالی ز قد ممکن اولسا تیزراق بو کوزهل دیوان بو مثل سیز
بیانی چاپ دان چیا تیریب ایران ترک لینه چا تیرسین لدره او غازی شوید سیرسین .